СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LII. Ч. 91. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, четвер, 11-го травня 1944. No. 91. NEW YORK and JERSEY CITY, Thursday, May 11, 1944. VOL. LII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ Тел. „Свободи": BErgen 4-0237, 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA FIVE CENTS ELSEWHERE

УРЯД ЗВЕРТАЄ ПІДПРИЄМСТВО ВОРДА ВЛАСНИКАМ

ВАШИНҐТОН. — Федеральний уряд віддав несподівано підприємство Монтґомері Ворда його власникам і вицофав свою адміністрацію. Це перевів секретар торговлі Джесі Джовнс саме в хвилину, коли на підставі розпорядку Краєвої Ради Робітничих Відносин покінчилися вибори в юнії, яка орґанізує робітників у підприємстві Ворда. Вибори випали так, що за юнією заявилося 2,340 наємців, а проти 1,565, отже юнія віднесла перемогу. Робітники Ворда належать до від. 20 Юнії Наємців в Поштовій Висилці, яка належить до СІО. Спір між підприємством і юнією йшов за те, чи підприємство має відновляти робітничий контракт з загалом робітників, зорґанізованих в юнії, чи з окремими чотирма групами, на які поділені робітники в підприємстві Ворда. Самими виборами ця справа ще не наладнана і є всякі признаки, що спір знову опиниться в Краєвій Раді Робітничих Відносин. — З Шікаґа наспіли вісти, що предсідник підприємства Ворда, Сувел Авері, після звороту управи в його руки висловився, що Федеральний уряд віддав підприємство власникам тому, що проти уряду звернулася прилюдна опінія краю.

ЗНОВУ ПРОБУЮТЬ СКАСУВАТИ ПОДАТОК ВІД ГОЛОСУВАННЯ.

ВАШИНҐТОН. — У сенаті підняли наново акцію, щоб скасувати податок від голосування, який існує в деяких південних стейтах. Податок обрахований на це, щоб перешкаджати чорним віддавати свої голоси при виборах. Рух за скасування цього податку триває вже літа, а коли в 1942. році були вигляди, що цей податок буде скасований, меншина сенаторів підняла обструкцію і не допустила до голосування. Завзяття слідно ще й тепер і обі противні сторони підготовляють трики, щоб поставити на своїм.

ПРЕЗИДЕНТ ВИЯСНЮЄ СПРАВУ ПАШПОРТУ ДЛЯ ОРЛЕМАНЬСКОГО.

ВАШИНҐТОН. — На пресовій конференції президент Рузвелт відповів на запит про пашпорт о. С. Орлеманьского так, як це сказав секретар Гол, тобто, що пашпорт виданий на поїздку в Совети приватній людині і це зроблено в пашпортовім відділі департаменту стейту канцелярійною дорогою. Управителька пашпортового бюра пані Шиплі, сказав президент, як досвідчена референтка в таких справах, провірила аплікацію Орлеманьского і зробила так, як в інших випадках.

ШКОЛЯРКИ ВБИЛИ ШКОЛЯРКУ.

НЮ ЙОРК. — У приявности 5 учительок і 150 школярок в часі шкільної павзи на забаві в прилюдній школі ч. 119. при 123. вулиці дві замасковані школярки, одна 12-літна, друга 13-літна, підійшли до 9-літної учениці Маргарети Патон і одна з них встромила ніж в її плече. Маргарета померла на дорозі до шпиталю. Поліція ствердила, що вбивниця, Магдалина Кіркленд, підслухала, як Маргарета пояснювала учительці, хто вкрав зо шкільного бюрка репортові карти, які щезли вчасі коли кляса Магдалини вийшла на прохід до недалекого парку. Провірено, що ці папери забрали якраз ці дівчата, що були замасковані і вони замордували Маргарету з пімсти за донос.

БУНТАРІ МІЖ ПОВОРОТЦЯМИ.

НЮАРК (Ню Джерзі). — Після повороту дипльоматичного корабля Ґріпсгольм з Европи з виміняними бранцями 15. березня затримано на Елис Айленд дві сестри Делінікайтіс, які перебували довший час в Польщі, хоч були уроджені в Америці. Після довгого слідства їх арештовано під замітом, що вони привезли тайні листи до Америки, які перепачкували в зручний спосіб. Одно письмо було завинене довкруги шпульки з нитками, а на нього були навинені нитки; а друге письмо було в закаблуку черевика. Дівчата будуть поставлені під суд як обвинувачені в бунтарстві.

ПЕНИСИЛИНИ ВЖИВАЮТЬ НА ЛІКУВАННЯ СЕРЦЯ.

НЮ ЙОРК. — В Бруклин Джюїш Гаспитал виявили, що чудо-лік пенисилину вживають тепер в лікуванню серцевих недуг і висліди показуються успішними. Досвід виказує, що лік помічний є в недузі ендокардітіс, яка досі вважалася невилічною. Замітне при цім те, що лік дістається до серця через уста. Це тому, що недуга ендокардітіс розвивається звичайно з бацилів, які загнізджуються в зіпсованих зубах. У 7 випадках, в яких пенисилина помогла в недузі ендокардітіс, треба було наперед витягнуте зуби, щоби вбити заразні, які діставалися до серця.

Хартія прав для звичайної людини цілого світу

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — Підкомісія конференції Міжнародної Організації Праці (МОП) приняла пропонований на одні́м з попередних засідань начерк хартії, яка обіймає цілу низку міжнародних суспільних і економічних прав для звичайної людини. Працю підкомісії мають предложити на повнім засіданню конференції до одобрення.

Хартія прав звичайної людини цілого світу обіймає 10 точок, якими має бути забезпечене право людини до повного заняття і право до вистарчальної плати, щоб з неї можна вижити людині враз з родиною. Крім цього хартія обіймає признання права колективних переговорів, суспільного забезпечення, охорони здоровля, охорони дітей, забезпеки рівної освіти, спочинку й культурних вимог.

Ці засади мають бути застосовані до всіх народів по всіх усюдах. Тому саме конференція домагається, щоб їх приняли представники всіх держав, які беруть участь в нарадах і щоб опісля перевели їх дорогою закону в своїх краях.

МАСАРИК ЗАПОВІДАЄ БУНТИ В ЕВРОПІ

НЮ ЙОРК. — Заступник премієра чехо-словацької держави, Ян Масарик, син першого президента цеї держави, Томи Масарика, заповів, що незабаром в Европі вибухне загальна револьта, а в його краю „нарід лише жде приказів, щоб пуститися в дорогу". Цю заяву сказав Масарик на відкриттю вистави підземних видавництв з Европи. Цілу збірку газет, летючок та картонів дарував Масарик Американському Інститутови Робітничих Архівів і Дослідів та Дому Свободи. Вистава буде вітворена для публики цілий місяць в домі під ч. 5 при Вест 54 вулиці в Ню Йорку.

ВЕЛС ДОМАГАЄТЬСЯ ОДНАКОВИХ ЗАСАД У ПРИЗНАВАННЮ ЗАГРАНИЧНИХ УРЯДІВ

НЮ ЙОРК. — В черговій синдикованій статті бувший підсекретар стейту Сомнер Велс обговорює справу непризнання урядом Злучених Держав нового уряду в Арґентині буцімто за те, що там скасована свобода преси і нема громадських демократичних установ. При цій нагоді Велс пригадує, що з таких самих причин американський уряд довший час не признавав уряду Советів (від 1917 до 1933 рр.), а це, як тепер показується, не вийшло на користь Америці. Велс домагається однакових засад в таких справах, а це, щоб признавати всі заграничні уряди, як довго вони не почипають ворожих кроків супроти нас.

Остерігають ще раз невтральних, щоб не помагали Гітлерови

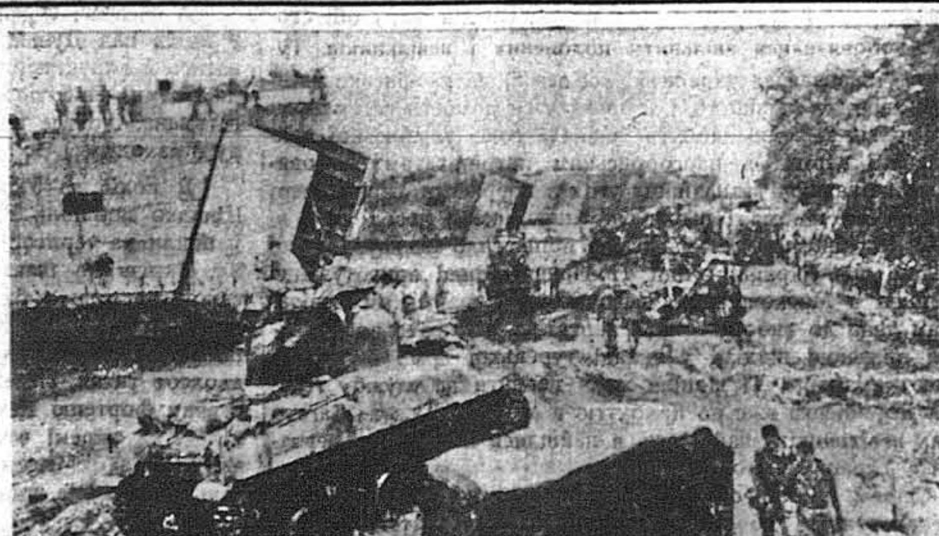
ЛОНДОН. — В палаті лордів британійського парляменту підносились голоси в справі відношення Аліянтів до невтральних держав. Лорд Селборн, міністер економічної війни, заявив, що ті невтральні держави, що ще тепер беруться допомагати Німеччині доставою воєнних матеріялів, будуть поставлені по війні на чорну лісту". Він ще додав, що ті невтральні, що спомагають в такий спосіб Гітлера, продовжують війну, та що Аліянти пороблять усі кроки, щоб таку поміч невтральних унеможливити.. Зате лорд Селборн обороняв Еспанію, кажучи, що те, що прийшло до згоди між нею і Аліянтами, не треба вважати „перемогою Франка", як це сказав один з лордів, а перемогою над Німеччиною. Лорд Селборн мав на думці занехання Еспанією посилати далі до Німеччини воєнні матеріяли, чи там сприяці. Він підкреслив, що умова з Еспанією є така, що вдоволяє як Еспанію, так і Аліянтів.

ПОЛЬСЬКІ ВОЯКИ БЕРЛІНҐА ПРОТИ „ЛОНДОНСЬКИХ ЗРАДНИКІВ"

МОСКВА. — Юнайтед Прес подає взідомлення з побуту чотирьох американських кореспондентів і одного британійського, як і проф. Оскара Лянґе з Шікаґо, серед польських частин ген. Зиґмунта Берлінґа, що є на фронті, де оперує Перша Українська Армія. Розмова з вояками велася польською мовою. Розмовляв проф. Лянґе і толкував розмову анґлійською мовою кореспондентам. Отже польські вояки мали казати таке: Вони є за демократичну Польщу, а проти цього, щоб в її оформлення вмішувались „лондонські зрадники", себто польський уряд в Лондоні; далі вони є проти колективізації, але за націоналізацію великого промислу, великого бизнесу і великих банків; вони теж за знесення великої земельної посілости, але за малу селянську посілість і малий промисл; висказують вдяку советським військам за визволення їх краю, але є проти вмішування Советів в польські внутрішні справи. Далі кажеться, що більшість тих вояків становлять поляки з земель на схід від лінії Курзона .Це є головно селяни; дуже мало є робітників, а інтелектуалів взагалі нема між ними. Є вони теж за збільшення Польщі землями на конт Німеччини, себто землями Східної Прусії, Шлезьку і Поморя, звідки німці повинні бути виселені.

НОВІ ВИБОРИ В ІРЛЯНДІЇ, АЛЕ НЕ ЧЕРЕЗ НЕВТРАЛЬНІСТЬ

ДАБЛИН (Ірляндія). — Перепав 64 голосами проти 63 урядовий законопроект про транспортацію, що вважається проґрою уряду премієра Імона де Валери. Рахуються з тим, що нові вибори відбудуться 30. травня. Це одначе не має нічого спільного з невтральним становищем Ірляндії, яке обороняє уряд де Валери.

ПЕРЕДІНВАЗІЙНА ПІДГОТОВКА НА ПАЦИФІКУ. Не тільки в Европі підготовляються Аліянти до інвазії, але теж і на Пацифіку, в Азії. Бачимо зправа ряди вояків, що відходять на фронт, а перед собою, повзи, що їх ладуватимуть на кораблі, враз з вояками.

СОВЕТСЬКІ ВІЙСЬКА ВІДБИЛИ СЕВАСТОПІЛЬ ПО ТРИДНЕВІЙ БИТВІ

МОСКВА. — Цілий Крим є вільний від німецької окупації. По триднéвній советській офензиві й завзятій німецькій обороні, Севастопіль, останнє місце на Кримі, де ще держались німецькі й румунські частини, впав у советські руки. Севастопіль був атакований з суші Четвертою Українською Армією ґен. Ф. І. Толбухіна, а з моря морськими частинами ґен. А. І. Єременка. З приводу цього воєнного успіху загуділи в Москві знов гармати з салютом, чого там уже не було чути від довшого часу. Всюди на вулицях панувала велика радість. В советських комунікатах, в яких подається до відома здобуття Севастополя, згадується теж за великі німецькі втрати на морі в кораблях. Та найбільше коментують це, що передше забрало німців і румунів аж 250 днів, щоби здобути Севастопіль, а тепер вони його втратили за три дні офензиви. Теж кажеться, що в наступі на Севастопіль брали участь найліпші советські частини, ветерани давної оборони Севастополя.

4,000 БОМБЕРІВ АТАКУЮТЬ ВОРОЖІ ПОЗИЦІЇ В ЕВРОПІ.

ЛОНДОН. — Число аліянтських бомберів, що їх висилається кожного дня з Анґлії на европейський континент, ще далі зростає за кожньою новою експедицією. Тепер проголошується, що в останнім налеті взяло участь 4,000 аліянтських літаків. Сама Восьма Повітряна Армія Злучених Держав вислала в тому налеті понад 2,000 бомберів. Решту вислали: Девята Повітряна Сила Злучених Держав та Британська Королівська Повітряна Сила. Бомбардовано летунські поля і комунікації від Атлянтику до Люксембурґу. При тому заповіджено, що як зачнеться інвазія Европи, то налети будуть відбуватись ще з далеко більшим числом аліянтських бомберів.

НІМЦІ СКОРОЧУЮТЬ ОБОРОННУ ЛІНІЮ В ІТАЛІЇ.

НЕАПОЛЬ (Італія). — Цілком несподівано німецька команда зарядила вицофання німецьких частин з східно-центрального відтинка, який заняли аліянтські війська, збільшаючи тим занятий терен на яких 11 миль. З аліянтського боку кажеться, що хоч аліянтська команда казала залляти водами певну частину території, то це не могло бути причиною для німецького відступу. Отже толкується цей відступ тим, що німці в Італії скорочують з розмислом оборонний фронт. Мабуть сподіються якихсь поважніших аліянтських операцій, звязаних з інвазією Европи. Тому скріпляють себе скороченнями фронтової лінії.

НІМЦІ ГОТУЮТЬ ОБОРОНУ.

ЛОНДОН. — Німецьку команду схопила „оборонна горячка". Воєнні знавці кидаються з місця на місце й оглядають оборонні вали проти аліянтської інвазії, чи вставляють нові гармати та протилетські оборони. Діється це особливо вздовж Анґлійського каналу і Північного моря, про що звідомляють аліянтські летуни. Знов німецька праса подає про аліянтську підготовку до інвазії. Навіть вичисляє поіменно пристані в Анґлії, де мають бути нагромаджені кораблі й баржі, подрібні для перевозу людей і воєнного матеріялу.

САБОТАЖІ ЗБІЛЬШАЮТЬСЯ.

БЕРН (Швайцарія). — З Швайцарії доносять ті, що відвідували останніми днями Францію, що французьке населення живе тільки самими нервами, ожидаючи кожного дня і кожної ночі аліянтської інвазії. Теж збільшаються з кожним днем саботажі. Найбільше нищать залізничі шляхи. Рівночасно чується і про щораз частіші засуди смерти за саботаж. В цілій Франції голод. Кажуть, що по містах люди падають на вулицях з голоду і виснаження.

ЯПОНСЬКІ ВТРАТИ В ГОЛЯНДІЇ.

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА НА ПОЛУДНЕВО-ЗАХІДНІМ ПАЦИФІКУ. — Заняття Голяндії (Нідерляндська Нова Ґвінея) американськими військами коштує японців 871 вояків у вбитих, а 183 взято в полон. Американці втратили 28 вояків, що зістали вбиті. Таке проголосив ґен. МекАртур. Значіння Голяндії полягає головно в тому, що з цеї бази буде можна готавити офензиву, спрямовану на відбиття Филипин, що є особливою амбіцією ґен. МекАртура, бо він таке відбиття приобіцяв филипинцям, покидаючи цей остров.

СЛАБО ОБОРОНЯЮТЬСЯ.

ПЕРЛ ГАРБОР. — Бомбардуючи Понапі Айленд, що є японською морською базою, американські летуни стрінули такий слабий проти-летунський опір, що самі тому дивуються. Остров бомбардовано останній раз 6. травня летунами Повітряної Сили американської Семої Армії. Замітне, що ті налети японці вважають вступом до офензиви, спрямованої на Токіо.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА. Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗАМАЛО В НАС ВОЄННОГО РЕАЛІЗМУ

Ті що прибувають до Америки з країв, що знають війну зблизька, себто з бомбардовань та інших лих, є тої думки, що американці таки не мають поняття про те, що ця війна означає, чим вона є для тих, що відчувають її безпосередні удари.

Правда, ми маємо яких десять міліонів осіб у збройних силах Дядька Сема. Маємо поважне число вбитих і ранених. І є вже нові інваліди по домах та інституціях. Значить, що є вже в многих родинах щось таке, що глибше ніж що інше звязує їхню уяву з воєнною дійсністю. Та проте й самі наші вояки, що приїздять на відпустки, ще далі висказуються про наш загал майже в один і той самий спосіб: Ми не знаємо, що це є війна.

А чому не знаємо? В першу чергу тому, що не стоїмо перед безпосередною небезпекою. Це є в противенстві до того, що є в Анґлії. Коли брати теперішне положення, то з Анґлії вилітають день за днем і ніч за ночію цілі армади літаків, що ведуть повітряну офензиву проти Німеччини. Цілий остров перемінений на великий арсенал. Міліони є там готового війська, що жде на інвазійний приказ. Довкола острова нагромаджена величанська фльота. А проте так є, що там кожна година не є певна. І люди приготовані на таку непевність. Що більше: вони навіть добре розуміють, що означатиме інвазія Европи Аліянтами, слушно припускаючи, що саме в часі такої інвазії може прийдеться не тільки воякам, але цивільному населенню витерпіти величезне знищення і понести великі втрати в людях.

Ось та воєнна дійсність, що її відчувають в Анґлії, є тим, що становить велику різницю між цивільним населенням в Анґлії й в Америці; особливо, коли іде про воєнні тягарі й удари, які треба переносити.

Але є ще одна причина, чому в нашому краю є замало відчуття, що це за війна, яку ведемо. Є ним те, що в нас про цю війну пишеться. Отже так є, що ми не маємо воєнного реалізму перед очима, бо далекі від ворожих нападів на нашу землю і бомбардовань, але і не маємо його навіть в уяві, бо те, що нам кожного дня подає преса про воєнні події, не є назагал правдивим змалюванням подій, а таким, яке ми моглиб собі спокійно читати, що, не потрясалоб нашої уяви. Іншими словами трактується тут людей як малих дітей, невироблених і не загартованих до того, щоб могти „стравити" і найприкрішу відомість.

На отсей настрій звертають тепер серіозну увагу. Саме в моменті, коли має зачатись рішальний бій з Гітлером. І цілком слушно. Бо цей бій може бути довгий, а навіть получений з різними важкими несподіванками, заки осягнемо повну перемогу. Тому треба бути і нам готовими на все, вдержуючи запал та посвяту в кожному моменті й на кожному постерунку, бо тільки таке поступовання приспішить перемогу.

Повинен вирішити нарід, а ніхто інший!

Як має бути вирішена справа Західної України і Західної Білорусі, а точніше тих західноукраїнських та білоруських земель, що опинились по першій світовій війні під Польщею?

На те питання не треба би властиво вже більше відповідати, колиб рахуватись з теперішньою дійсністю, бо справу „вирішив" Сталін, а теперішне положення таке, що його рішення заважує. Та видно, що й те заважування ще не є остаточним, коли мати на увазі міжнародну опінію. Бо та опінія вправді мовчить, коли треба годитись з „доконаним фактом", але й обзивається, коли є для цього відповідна нагода. Думаємо, що такі нагоди будуть куди частіші по війні, по розгромі Гітлера. А тепер то бувають тоді, коли самі Совети викликують вовка з ліса, а рідше, коли хто хоче „милосердитись" над Польщею.

Отже так сталось, що в совєтській пресі зашахували Атлянтійський Чартер, що на думку Советів потребує яснішого означення, бо от, кажуть в Советах, польський іміґраційний уряд в Лондоні домагається на підставі Атлянтійського Чартеру земель, що належать до України і Білорусі. А прецінь вони вже належать до Советів!

На те Ню Йорк Таймс, як і многі инші, відповідають, опираючись на А т л я н т ійський Чартер і польсько-советські договори, що справи представляються так, що ось ту проблему вирішила одна сторона, себто в даному випадку Росія, а так не повинно бути, бо вона повинна бути вирішена колективно Обеднаними Державами, а тоді буде ще найсправедливіше. Ще так є, що навіть сильні прихильники Польщі є властиво тільки за те, щоб та справа не була вирішувана „односторонно". Ось це вони обороняють, хоч многі розуміють під тим те, що якщо не буде „одностороннього", себто советського рішення, то колективне рішення випаде на користь Польщі. На такому крутійстві спирається і на те рахує теж і польський уряд в Лондоні. На те рахують і американські поляки.

Ось так ми є знов свідками крутанини, кожного на свій лад, у справі, що ясна і проста, якщоб її розвязувати по справедливому і демократичному. Справа Західної України і Білорусі повинна би належати до тих повоєнних проблєм, які повинна розглядати мирова конференція, що розбиратиме більше таких чи подібних справ. А вона повинна би дати народам, що замешкують згадані території, нагоду висказати свою волю у цій справі, усунувши спершу з тих територій всі окупантські влади. Правда, цього не хоче ні польський уряд в Лондоні, ні Сталін у Москві. Але тільки тому, що знають, що ні за одним, ні за другим нема правди, а тільки бажання панувати над такими, що їх панування собі не бажають. Бо як інакше можна собі толкувати те, що вони проти голосування під контролею невтральних, себто проти того, що скаже справжня воля народу, як не тим, що бояться правди? Тому саме спираються одні на силу, другі на крутійство.

Очевидець про польську війну — без успіху і без слави

Багато книжок уже написано про різні загадки сучасної нам війни. Деякі з тих загадок ще й досі вважають нерозгаданими. Такою є загадка упадку французької републики. Деякі інші питання не вважають такими важними, як це, а всеж таки й про них пишеться багато, і розбіжного. З них одним з найцікавіших питань є причини короткого опору польської держави німецькій інвазії. Отже не саму німецьку перемогу над Польщею, але скорість цеї перемоги: чому саме Польща вдержалася перед напором Німеччини всього 18 днів?

Польська лекція — та не одним полякам.

Відповідь, або радше відповіди, на це питання можна найти в досить небувалій книжці, бо в історії участи одного полку польської армії в тій польсько-німецькій війні, історії, написаній його командантом. Є це книжка полковника 26. полку уланів **Людвіка Швайцера** під наголовком: Wojna bez legendy. Видана вона була в травні 1943 р. у Скотлянді, накладом самого автора. Відповіди на згадане питання можна найти в книжці завдяки свідомому шуканню автора відповіди не тільки на це питання, але й на інше, далеко ширше питання: які прикмети польського ума, чи душі, спричинили упадок відбудованої Польщі.

Автор є добре свідомий того, що ця остання війна не дає полякам ніякої підойми духа. У ній так мало польських успіхів. Тому він і називає її війною без леґенди. Не дивлячися на те, він усе таки зібрався на відвагу написати про неї все, що він про неї знає, хоча таке писання буде певно болюче всім полякам. Він забрався до писання в тім переконанню, що поляки потерпіли й поразку з тої самої причини, з якої вони терпіли попередні поразки в своїй історії, а саме тому, що вони все віддавалися під вплив фальшивої історії Польщі. Вони, мовляв, любили зачитуватися в ту літературу, що натягала факти, що для власних інтересів виправдувала помилки певних осіб і ґруп, що через те піддержувала в польськім народі продовжування старих траґічних хиб, а не давала в ньому піднестися новим здоровим прикметам.

Полковник Швайцер очевидно болючо відчуває наслідки війни, котра закінчилася для нього так, що в місяць по початку війни, в котру він вступив як командант повного полку уланів, він перейшов на Чехословаччину з 6 вояками, щоби зложити зброю. З цеї війни, траґічної для нього особисто й суспільно, полк. Швайцер хоче найти лекцію, яка навчилаб його уникнути подібного нещастя в майбутньому. Здаватися моглоб, що ця лекція писана буде для одних тільки поляків; одначе, при глибшій застанові можна побачити, що не одні поляки почуваються зле, коли в тифі найдяться пирогів з капустою, і що з таких почувань можна витягнути лекцію не для одних тільки поляків.

З другого боку одначе лекції не можна розтягати на річи, котрі може й називаються таким самим іменем, але такими самими не є. Коли полковник Швайцер говорить про нарід і провід, він розуміє польський нарід і верхівку польської держави й лекції з такого відношення можна би звичайно витягати хіба до аналоґічного відношення в інших народів.

Нарід і провід.

Власне противенство між народом і проводом показалося зараз при зарядженню першої мобілізації (23. березня 1939). Переведення мобілізації виказало, що польський народ готовий до війни, але його провід не готовий. Народ справді зробив для приготовання себе до війни все, що до нього належало. Централя поробила приготовання тільки фікційні, можна сказати, тільки на папері.

Виявилося це при мобілізації, коли всі візвані до війни люди ставилися на час до служби, коли зроблено на час доставу коней для армії, але держава не подбала перевезти все те на час на бажане місце. Замісць дозволеного 3-годинного опізнення поготівля чекало довго, в одному випадку 36 годин так, що вояки зїли по дорозі резервові пайки. Керівництво було недоладне й неточне. Військо знало, що справу ведуть фахові в перевозі люди, отже воякам це давало багато до думання про майбутню війну.

І справді скоро, як що не рівночасно, показалися інші недомагання. Показалися недостачі в маґазинах, не було мундурів ні зброї для надвишки вояків. Не прислано з централі постачання спеціяльних приладів, як: радія, частини машинової зброї, які мали бути доставлені полкам зараз з ментом мобілізації.

Всеж таки настрій серед війська був добрий. Вояки хотіли обявити свій патріотизм. Ніхто з них не припускав, що їх може ждати розбиття всеї армії, що вони можуть утратити всю державу.

Польська кавалерія — „гарний, але сумний вид".

Коли уланський полк п. Швайцера переїзджав літом 1939 на новий рейон, перехід запалив населення до надзвичайного ступня. Люди бачили вояків, які держалися знаменито, з лицарською поставою. Їх бавив гарний стрій. Видно було гарне відношення між офіцирами й мужвою. Люди пригадували собі на великі подвиги того полку в большевицькій війні з 1919-1920 рр. і не сумнівалися, що полк повторить такі діла в новій війні, якщо вона прийде.

Та офіцири дивилися на переїзджаючий в новий рейон полк інакшими очима. Для них це був вид, справді сумний: вони знали, що німецький швадрон має 100 людей і 27 скорострілів, а п о л ь с ь к и й швадрон 150 людей і 4 скоростріли. Поляки не мали ніякої протилетничої ні протиповзової зброї. При першім зударі з повзами гарна на вигляд польська кавалерія мусить бути розбита.

Як тільки полк перейшов у свій новий рейон, показалася інша недостача. За вимогами воєнної штуки, полк повинен був негайно дістати від головного штабу армії вироблений до подробиць плян діяння. Полк справді дістав приказ „гострого поготівля", але не дістав ніякого пляну роботи. Для досвідчених військових це було знаком, що начальний штаб не має ніякого реального пляну війни, себто не знає, чого він хоче в тій війні й як він собі її уявляє. На команду полку все це зробило враження, що начальна команда армії відчула, що публична опінія домагається від неї якоїсь акції, і тому акцію й зроблено; акція одначе не мала для справи ніякого значіння, отже це була просто пуста демонстрація. Зроблено частинну мобілізацію польської армії, очевидно проти Німеччини. Рік тому зроблено таку демонстрацію проти Литви, і та демонстрація вистарчила. Тепер теж роблено демонстрацію, хоча Німеччина не Литва, себто її не можна настрашити тим, чим можна настрашити Литву. Полковник Швайцер, котрий певно знає своїх поляків, припускає, що в головнім штабі польської армії можуть бути такі наївні люди, які думали, що можливо Німеччину застрашити, хоча нам це виглядає навіть у поляків мало правдоподібним.

Воєнна штука чи чарівництво.

Припадковий виїзд автора до Варшави на два дні перемінився в нову нагоду для розкриття факту, що польський начальний штаб не має пляну війни. Підчас його неприявности полк дістав приказ заняти чимскорше нові позиції та їх негайно укріпити.

Полковник Швайцер бачить у тій нервовости й наглости брак пляну. Він виказує, що добре до війни підготована команда таких горячкових приказів не видає. Плян війни виробляється заздалегідь, поволи, солідно, і не хапається за якісь хвилеві задуми. Тому полковник Швайцер характеризує польську стратеґію як ненаукову. Наукова [illegible]на стратеґія держави обчисляє докладно, які границі вона має боронити і кілько їй на це треба війська. Коли війська замало, то команда армії каже державній дипльоматії повести відповідну державну політику. Польська армія знала, кілько війська треба було для боротьби проти Росії й Німеччини, і вона повинна була сказати польському урядови ясне слово. Замісць цього польський уряд сказав армії, що вона має воювати і проти Німеччини й проти Росії, а послушна команда не тільки приняла це рішення без протесту, але й ще виробила до цього відповідну теорію. Мовляв, маємо мало війська для оборони довгих границь Польщі, але в таких справах рішає не число вояків, але спосіб воювання. Отже нібито польська армія стільки разів краща від німецької і російської, що перевага чисельна тамтих не важна. Полковник Швайцер дає до зрозуміння, що такої помилки, яку польський ґенеральний штаб робив у своїм фаху (воєннім), не робить ніякий добрий польський селянин, коли робить обчислення в своїм фаху, напр. скільки коней треба на оборання його землі. Полк. Швайцер каже, що польський ґенеральний штаб видно спустився на чари; полковник зрівняв штаб з людьми найпримітивнішої культури.

Полковник Швайцер подає довжезну низку прикладів того „чародійного" відношення польської зверхної команди до воєнної справи. Аж дивно робиться, як ці команданти на три місяці перед вибухом війни марнують час на роблення різних парадних демонстрацій, як вони забавляють армію нереальними завданнями, як вони в той час, як німці робили остаточні підготовання до війни проти Польщі, вважали, щоби не робити нічого такого, що могло би дратувати німців.

(Кінець буде).

АНАСТАЗІЯ Г. БІЛОВУС

КАТРУСЯ

Оповідання з давної минувшини.

(До друку зредагував Ол. Луговий).

15)

— Жду зміни і я, — заговорив Магомет по надумі. — На ту зміну жде посольство козацького гетьмана Дорошенка, яких життя мені вдалося забезпечити від підступств везира, своєю гвардією. Поділюю вашу думку. Думаю, що везир не застановивсяб відправадити й мене самого у рай пророка, колиб не страх: — у магометан такого ще не було, а особа падишаха свята і недоторкальна. Щож, по вашому, повинен вчинити я? Спираючись на військо післати везирови і його кліці шовкові шнури?

— Чиніть по своїй волі, великий володарю, — відповіли оба паші.

Султан наказав привести злочинця. Той упав ниць, уткнувши облича в килим і зостався у такому положенні до кінця розмови. Розповів про все не ховаючи нічого. Султан запитав Османа, яку кару він жадає призначити. Осман відповів, що він обіцяв йому безпеку за признання і ніякої кари не жадає. Щоби забезпечити невдячника перед пімстою везира, просить Мустафу-пашу зачислити його у склад яничарів і не спускати з ока. Злочинця здали під сторожу. А парада продовжувалася...

XV.

Осман з синами не вертався вже до дому. У посілість, по нарадах, випроваджено сотню яничарів для забезпеки родини. Пізно ввечірі Мустафа-паша увів у столицю пятнадцять тисяч яничарів. Занято військом палати урядових осіб, а вони самі на чолі з везиром помандрували у семивежний замок. На рано столиця прокинулася вже під військовим урядом. Великим везиром став Осман-паша, командант яничарів — призначений везиром військовим і командантом збройних сил Туреччини. А вже на другий день українське посольство приняв султан і почалися переговори про тісний союз України з Туреччиною, під проводом самого султана.

Переговори довго не тягнулися. Ранньої осени договір проголошено й затверджено султаном. По договору обі сторони зобовязалися звільнити полонених і невільників. Туреччина визнала за українські всі землі, де українське населення творило більшість, і зобовязалася помогти гетьманови від ворогів ті землі здобути; визнала союз української православної церкви з царгородським патріярхатом; зобовязалася не заключувати ніяких угод з ворожими Україні державами без відома і згоди України. Ніколи перед тим, ні опісля українським гетьманам не пощастило осягнути такої вигідної для України угоди. Почалися спішні приготування до війни з Московщиною і Польщею. Українським невільникам дано до вибору — або вертатись в Україну, або творити військові відділи у складі турецької армії з українською командою. Ті відділи мали перейти на службу гетьмана Дорошенка вже по прибуттю в Україну. Та... не багато таких невільників знайшлося, а найшлися й такі, що вертатись в Україну відмовилися...

Слідом по проголошенню союзу видано „фірман" (маніфест) султана до військ, підписаний Магометом IV, великим везиром Османом-пашою та Мустафою-пашою, як головним начальником військ. У маніфесті закликалося війська поводитись в Україні як у союзній державі, нечинити кривд населенню, шанувати віру і звичаї союзників, не чинити реквізицій; пояснювалося, що ця війна з ворогами України, — що є також відвічними ворогами й Туреччини, — доведе до створення сильної козацької держави і вічного братерського союзу з імперією.

Для родини Османа-паші настали часи кипучої діяльности. Оба сини знов вернулися на становища начальників частин султанської ґвардії, переїхали у столицю й жінки. Свою палату Осман відступив на збірну станицю прибуваючим з усіх вилайєтів (провінцій) держави невільникам з України. Нова діяльність захопила не тільки Катрусю, але й Марію, навіть її туркиню-дочку... Проминула зима.

А на весні турецька армія з султаном на чолі вирушила у похід над Дунай. Кримському ханови наказано приготуватись й вирушити у Басарабію на обеднання з турецькими військами. Про початок походу повідомлено українського гетьмана, що все ще відбивався від ворогів з півночі, сходу й заходу.

В похід на Україну пішли й Осман з обома синами. Швидко пройшли Румелію, надморську частину Болгарії й увійшли на територію васальних князівств Молдавії і Валахії. Скрізь по шляху походу до армії прилучувались військові частини з балканських словян, скрізь заготовлялися маси харчів і фуражу для кінноти. Над Прутом, обеднавшись з військом кримського хана, турецька армія зросла до двохсот тисяч. Перейшовши Дністер турки обляглії неприступну фортецю Камянець, де зачинилася сильна польська залога, а окремі частини пішли далеко на північ, у Галичину і Волинь. Через кілька днів надійшли під Камянець козацькі полки під проводом самого гетьмана, у числі 15 тисяч.

(Дальше буде).

З нагоди 50-ліття заснування Українського Театру в Галичині

Через війну уми українського громадянства так заняті подіями дня, що нема часу звертати уваги нераз і на найбільш важні культурні надбання українського народу, які тепер може мають лише історичне значіння. До таких справ належить теж і справа українського театру в Галичині, котрого заложення припало на 1864. рік, отже наме перед 80 літами. Не зважаючи на події дня годиться присвятити окрему згадку цій невзичайно важній ділянці українського культурного, мистецького і загально-національного життя Західної України.

Після упадку традиції колишніх релігійних містерій дав почин до заснування українського світського театру в Галичині Іван Озаркевич із товаришами в 1848. році і цей почин справив гарне враження так, що коломийську виставу повторили у Львові, а українські аматорські вистави бували ще в Перемишлі. Тільки хвиля москвофільства змела цей гарний початок. До заснування професійного українського театру в Галичині дійшло щойно в 1864. р. з почину тов. „Руська Бесіда", за думкою Юліяна Лаврівського. Заснований цим товариством театр існував із перервами більше як пів століття до самої першої світової війни. Спершу для організації цього театру покликали з Житомира на театрального директора Омеляна Бачинського з його дружиною, театральною артисткою. До цих двох професійних сил додано аматорів, з яких розвинулися згодом добрі театральні мистецькі сили.

На першу виставу українського галицького театру призначено мельодраму „Маруся", перероблену з повісти Квітки „Маруся". Історики українсько-галицького театрального мистецтва (Степан Чарнецький) признають, що цей початок був під кожним оглядом щасливий. Вистава відбулася 29. березня в будинку львівського театру Скарбка і вона припала відразу публиці до вподоби. Її введення поставило відразу український театр на певний, значний рівень. „Маруся" видалася всім „чудово прекрасна", артистичний ефект переріс всякі сподівання. Наша сцена стала до певної міри сензацією і предметом розмов. Заговорили про неї краєві часописі, ба навіть віденська „Ост унд Вест". Не диво, бо в цілій тодішній Австрії з початком 1864. р. було всього на всього 59 театрів, з цього лише 1 в цілій Галичині, а в Чехії 2! Отже наш український театр був 60-тим з черги.

Супроти цього, що білети на першу виставу розпродано майже в одній дни, дирекція театру заповіла заздалегідь повторення „Марусі" на другий день, та, з огляду, що на той день назначено в театрі Скарбка першу виставу під новою дирекцією, то виставу української „Марусі" повторено щойно в четвер, 31. березня 1864 р. Так почав театр „Руської Бесіди" своє існування й діяльність у Львові, де в першому році давав вистави від 29. березня до 21. липня, опісля виїхав до Станиславова та Коломиї, а опять вернувся до Львова 10. жовтня і грав тут до кінця 1864. р.

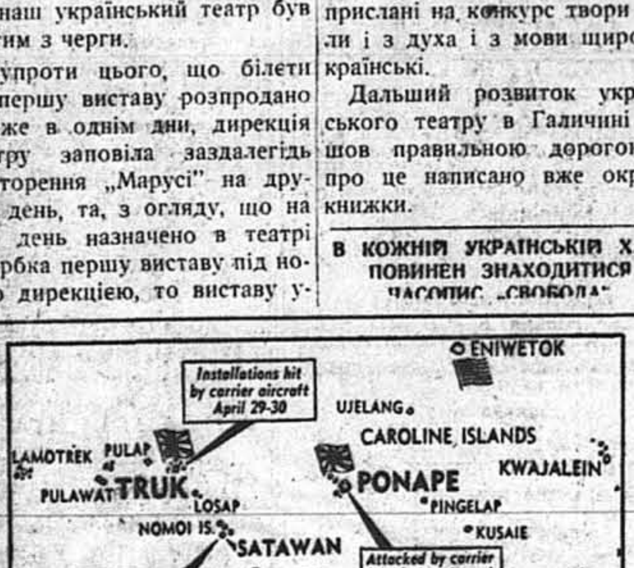
Перший сезон у Львові (29. березня до 21. липня 1864.) обіймав 22 вистави, на які складався доволі різнородний репертуар. З оригінальних творів перейшли через нашу сцену: Квітки Маруся (3 рази); Сватання на Гончарівці (8); Котляревського Наталка Полтавка (3); Москаль Чарівник (4); Шевченка Назар Стодоля (2). З дрібніших: Карпенка Сватання на вечерницях (2), Янковського Покійник Опанас (3), Велисовського Бувальщина (2), Дмитренка Кум Мірошник або Сатана в бочці (1). Ващенка-Захарченка Один подарував, другий утішив (1). Надто грали переклади: Коженьовського Верховинці (2) та Майстер Челядник (1), перерібку з французького Адам і Єва (самогож Е. Бачинського) та Козак і охотник (1). З галицьких письменників виставлено лише одну драму Рудольфа Моха Опікунство (19. липня).

Театр мав характер чисто український. Зі сцени скрізь віяло українським духом. Театральні оповістки друковано фонетикою (в тих часах!), актори між собою говорили по українськи, дирекція у своїй переписці вживала української мови. В театральному комітеті, який засновано поруч видилу „Бесіди", засідали люди або порішено українських переконань, як редактор „Мети" Ксенофонт Климкович, або відомі зі своїх здорових поглядів на народню справу, як проф. Полянський, Товарницький та Корнило Устіянович. Таким чином наш театр вже в самому зарані свого існування став чи не найбільш знаменитим та пророчистим свідоцтвом нашої духової й культурної єдности з російською Україною.

„Бачинський — писало „Слово" — привіз зі собою багатий сценічний репертуар, що складався із около 70 українських драматичних творів, які на Україні від часів Котляревського з успіхом виставляються". Галицька драматична продукція тоді була дуже вбога і тому тодішні опікуни театру ще перед його відкриттям оголосили конкурс на драму й комедію, визначуючи 4 нагороди та застерігаючи, щоб прислані на конкурс твори були і з духа і з мови щиро українські.

Дальший розвиток українського театру в Галичині пішов правильною дорогою і про це написано вже окремі книжки.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

З БОЇВ НА КАРОЛІНСЬКИХ ОСТРОВАХ.—Американські морські атаки на японські позиції в Трук і Понапі так залякали японців, що вони думали, що це вже зачалась властива інвазія. При нападах знищено 126 японських літаків. Понапі атаковано вже 43-тий раз, а Тру 36-тий.

Де є тепер американські японці

Недавний випадок в північній частині стейту Ню Джерзі, де місцеві фармері спротивились тому, що їх сусід спровадив на працю американських японців, пригадав загалови справу поверх сто тисяч американців японського роду й походження. Велика більшість тих американських японців жили в стейтах над Тихим океаном, звідки на домагання військових властей їх виевакувано після нападу на Перл Гарбор. Виселенців зразу приміщено у великих таборах у стейтах Юта, Невада, Арізона і Ню Мексико. Там Уряд Воєнного Переселення поміг їм завести тимчасові господарства та поробив заходи про їх постійне переселення і працю.

Згідно зі звітом, який згаданий Уряд Переселення склав секретареві внутрішних справ Г. Ікесові, з тихоокеанської прибережної смуги виселено 112,000 осіб японського походження. За два роки, після деяких труднощів, виселенців провірено щодо льояльности і тих, що виявили більше привязання до Японії ніж до Америки, зібрано в одному концентраційному таборі.

З останіх сто тисяч девятнацяти тисячам позволено поселитись поза таборами у всіх стейтах поза згаданою вище західною прибережною смугою. Уряд Воєнного Переселення поміг їм через свої агенції найти працю. Більшості американських японців найшли заняття на фармах, чи то біля осередків переселення, чи скрізь по Америці. Кілька тисяч працюють у фабриках, робітнях і канцеляріях, а значне число пішли добровольцями в армію.

Подаючи згаданий звіт до загального відома, секретар Гаролд Ікес вважав вказаним підкреслити ось що: „Загально забувають, що більшість виселенців, це американські громадяни, яких права як горожан загарантовані виразно Чотирнацятим Додатком до Конституції. Повних дві третини виселенців родились в Америці і 72 відсотки тих американських уроженців ніколи не бачили Японії. Вони прожили все своє життя в Америці, ходили до американських шкіл, бавились з іншими американцями, працювали з ними і плянували своє майбутнє життя без ніякої іншої думки, як тільки та, що вони останутъ до смерти американцями. Більшість тих, яким дозволено переселитися з таборів, це американські горожани. Їх, як теж і тих, що не є горожанами, уважно провірено і тільки льояльним громадянам та вірним Америці не-громадянам дозволено та дозволяється жити поза табором".

Дальше Ікес пригадав, що „в Італії один батальон, зложений майже виключно з американців японського походження, відзначився у завзятих боях. Він потерпів втрати в убитих, ранених і пропавших без вісти до 40 відсотків свого складу. Воякам цього баталіону надано один Хрест за Визначну Службу, тринацять Срібних Звізд і 58 відзнак Багряного Серця, все це за боєві заслуги".

Уряд Воєнного Переселення, який є агенцією секретаріяту внутрішних справ, старається найти працю і приміщення для дальших тисячів виселенців з прибережних західних стейтів. При цьому він руководиться думкою, щоб поселювати американських японців не кольоніями, а розсіяно між рештою населення, де тільки найдеться відповідна праця. Таким способом яких сім тисяч розселено вже в стейтах, що лежать у Скельних Горах (Ракі Маунтенс), головно в Юта і Колорадо. З великих міст найбільше переселенців приняло Шікаго, а то три і пів тисячі.

Дотеперішний досвід показав, що переселені американські японці скрізь стали корисними членами громад, в яких найшли нове приміщення. Вони роботящі, ощадні і здібні. Багато з них не знає навіть японської мови, або дуже слабо, і вся їх поведінка, спосіб думання та всі надії на майбутнє — американські. Навіть там, де зразу було недовіря до переселених, після кількох місяців воно перемінювалось в добросусідське відношення. Це дозволяє надіятись, що складна й трагічна проблема, якою були великі японські скупчення на західному побережжі та вперта льояльність деяких з них до Японії, зможе бути успішно і демократично розвязана, не зважаючи на вимоги і труднощі, які привела з собою війна.

Загальна Рада — ФЛІС.

Посол Глинка боронить проф. В. Кирконнела перед комуністами

Комуністичний посол з Монтреалу, Фред Ровз, напав у своїй промові в парляменті 27. квітня на проф. Ватсона Кирконнела і сказав, що проф. Кирконнел не повинен бути членом Комітету Співпраці Канадійського Горожанства.

Фреда Ровза поперла посолка Дорис Нілсон (Норт Бетлфорд). І Фред Ровз і пані Нілсен критикували проф. Ватсона Кирконнела за його найновішу книжку („Севен Пилларс ов Фрідом" — „Сім Стовпів Свободи")—в якій проф. Кирконнел пише, що коли в німецьких концентраційних таборах згинуло 5 міліонів людей, то за режиму Сталіна, в Росії згинуло 25 міліонів людей. Взагалі критика Росії в тій книжці дуже не сподобалась тим двом послам, які кажуть, що як проф. Кирконнел далі буде звязаний з урядом, то це буде знак, що уряд поділяє його погляди.

На закиди комуністів проф. Кирконнела відповів у парляменті посол Антін Глинка, зазначуючи, що проф. Кирконнел не може оборонити себе в парляменті. Посол Глинка сказав про проф. Кирконнела, що це чоловік високої освіти й глибокого канадійського патріотизму. Він знає багато мов, уважно слідить за життям різних народів у Канаді і в тому напрямі його заслуги перед Канадою великі.

Посолка Нілсен, яка завсіди обороняє комуністів, сказала у відповідь послові Глинці, що він поділяє погляди проф. Кирконнела та що сам писав протижидівські статті. Це останнє посол Глинка заперечив і вияснив, що в журналі, який він свого часу видавав, інші писали про деяких визначних жидів в Европі.

На закінчення цеї дискусії міністер Ля Флеш заявив, що проти проф. Кирконнела загостро виступають та що

проф. Кирконел є прекрасним канадійцем.

Про книжку проф. Кирконнела

Книжку проф. Кирконнела, яка знайшла свій відгук у домініяльнім парляменті, одержали ми щойно кілька днів тому. Це одна з яких 30 книжок, що їх уже написав проф. Кирконнел і може найцінніша зі всіх. Поділена вона на сім уступів, з яких кожний представляє одну з основ свободи: 1. Релігія; 2. Співпраця; 3. Освіта; 4. Справедливість; 5. Карність (дисципліна); 6. Братерство і 7. Льояльність.

В кожнім уступі автор розглядає також ті комуністичні сили, що підривають ті основи свободи. Наприклад у першому уступі, проф. Кирконнел доказує, якими способами канадійські комуністи нищать віру в Бога, як стараються вони осмішувати й понижати християнську релігію. В тім самім уступі автор стверджує, що в Росії не було релігійної свободи від приходу до влади большевиків та що тої свободи нема й тепер, мимо большевицької пропаганди поза межами царства Сталіна. — („Українські Вісти").

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На допомогу Україні.

Український Комітет Негайної Допомоги (Юкрейнієн Юнит фор Ейд ту ди Дістрест Інк.) вибрав нову управу, до якої входять: Г. Мотрук, голова, Н. Черняк, фін. секретар, Я. Тарас, рек. секретар, Анна Мелещук, скарбничка.

Організація теж закупила воєнних бондів Четвертої Позички на суму $500. І далі займається збіркою на допомогу українським людям, жертвам страшного воєнного лихоліття в Україні. На ту ціль зібрано на Свяченім в домівці $30, а другого разу зібрано при гарній забаві понад $60. Ось так придбано на згадану ціль цього року звиш $100. Та збірку треба поширити, бо нам треба братись за широку акцію допомоги своїм рідним в старім краю в такий спосіб, як це роблять інші народности в Америці. А Україна більше знищена ніж якийнебудь другий край. Ніхто не витерпів стільки нещасть, що їх витерпіли українські люди. На це треба нам памятати і кожному спішити негайно з якнайщедрішою жертвою на допомогу своїм рідним.

Тимко Мелещук.

Родинна стратегія.

— Сусідко, а що то ви приготовляєте чоловікови вдарунку на його день народин?

— От сотку цигар.

— Кількі ви заплатили за неї?

— Та нічого. Я лише впродовж кількох останніх місяців брала по одному-два цигари з чоловікового пуделка і складала їх окремо, аж призбиралася повна сотка. Чоловік цього не завважав, а я маю якраз такі цигари, які він курить.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

БАЛТІМОР, МД. — Місячні збори Бр. Пресв. Тройці, від. 320, відбудуться в неділю, 14. травня, в годині 2. пополудні, в У. Н. Домі, 3101 О' Донел ул. Просимо всіх членів прийти на означений час, бо маємо справу до вирішення. — Г. Шулька, секр.

СИРАКЮЗ, Н. Й. — Повідомляємо членів Тво. Укр. Січ, від. 39, що місячні збори відбудуться в неділю, 14. травня, в 3. годині пополудні, в У. Н. Домі. Просимо членів явитись на час. Пригадуємо членам, що в місяці травні У. Н. Союз виплачує дивіденди; нехай члени прийдуть і заберуть свої чеки. На зборах буде обговорена справа ювилею У. Н. Союзу. — За уряд: О. Шмокалюк, предс.; В. Осохівський, фін. секр.; А. Кудлик, кас.; А. Яворський, рек. секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Укр. Націон. Запомогове Тов. Дністер, від. 361, повідомляє своїх членів і члениць, що місячні збори відбудуться в суботу, 13. травня, в годині 8. ввечір, в Парох. Домі св. Юра, 217 Іст 6. вул. На ці збори просимо кожного члена й членицю прийти, бо є важні справи до полагодження. — За уряд: Я. Мірус, предс.; П. Кучма, фін. секр.; М. Малетич, рек. секр.; І. Галичин, касієр.

Віктор Доманицький.

ПОЧАТКИ УКРАЇНСЬКОЇ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОЇ НАУКИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ АГРОНОМІЇ В КІНЦІ XVIII. ТА ПОЧАТКУ XIX. СТОЛІТЬ

3)

В кінці XVIII. ст. в Західній Европі цілком оформлюється наука про „національну (політичну) економію" — головне завдяки працям Адама Смита (1723-1790), а в початку XIX. ст. так само оформлюється „наука про сільське господарство", головне завдяки працям Альбрехта Теера (1752-1828), головною працею якою є „основи раціонального сільського господарства" (1809-1812). Діяльність Теера була всебічною (експериментатор, професор, письменник), але найбільшою заслугою його вважають пропаґування плодозмінної системи хліборобства та заснування окремих сільсько-господарських шкіл. Р. 1792 Теер разом з Айнгофом засновує в свойому рідному містечку Целле на власні кошти першу сільсько-господарську школу, але ця школа не знайшла зрозуміння та підпори в тодішньому суспільстві і за де-кілька літ була зліквідована. Услід за цією першою школою під впливом тогож Теера 1799 р. відчинено сільсько-господарську школу в Гафвіль (Кантон Берн, Швайцарія), спочатку нижча, а потім її перетворили у високу с.-г. школу. Сам Теер заснував ще одну с.-г. школу в Кале (1802 р.), а після запрошення його до Прусії (1804 р.) разом з тим же Айнгофом заснував 1806 р. в Меглін біля Потсдаму третю с.-г. школу, що потім була перейменована в Королівську Сільсько-Господарську Академію, проіснувала аж до 1861 р. і відіграла величезну ролю в історії с.-г. науки та сільського господарства. Як каже Арбо, „Меглінська академія була огнищем німецької сільсько-господарської науки". Услід за Меглінською Академією відчинилися подібні ж с.-г. школи в Крумау (Крумлов в Чехії), в Кесталі (Угорщина) та, нарешті, р. 1818 в Гогенгаймі (Німеччина), на чолі якої став, яко директор, другий визначний агроном тої доби — Фон-Шверц.

Так зявилися перші сільсько-господарські школи в Европі. Започаткував цей рух за відкриттям окремих від університетів с.-г. шкіл безумовно Теер. До нього агрономія не мала своїх шкіл, а викладалась лише професорами — „економами", що були на деяких університетах. Здебільшого були це „камералісти", а курси, які вони читали студентам охоплювали ті питання, про які нині трактують політична економія, фінансові науки та с.-г. економія. „Камералістиці" навчали в XVII. столітті в Німеччині переважно Клок та Секендорф, в Австрії Гернік та Шредер. Р. 1727 заснував пруський король Фридрих Вільгельм I. перші господарсько-камералістичні катедри при університетах в Гале та в Франкфурті. Тому, що при тодішнім кріпацтві та екстензивности цілого життя трудно було поліпшити сільське господарство — в кінці XVIII. ст. ці господарсько-камералістичні катедри занепали, і лише після Теера знову буйно розцвіли на університетах т. зв. „сільсько-господарські інститути".

III. Наука „хатня та сільсько-господарська економія" в Киево - Могилянській Академії.

Ціж господарсько-камералістичні науки викладались в кінці XVIII. в. і в Києво-Могилянській Академії, але точно встановити рік коли почались такі виклади, ми покищо не можемо. В джерельній праці проф. Хт. Тітова ми знаходимо таке цікаве місце: „Установом 1798 року узаконювалось 7 клясів в Академії... Студенти богослови та фільософи (VI. та VII. кл. — В. Д.), повинні були також („згідно з старим порядком" складати та виголошувати в неділю та свята проповіді. Їм же, нарешті, викладали сільську та хатню економію), причому вони могли вибірати для вивчення нові науки, або „мовя". ...При студіюванні історії Києво-Могилянської Академії одначе дуже часто можемо натрапити на такі факти, що виклади з якоїсь нової науки розпочинаються і йдуть протягом десятків років, хоча „Устав" (статут) Академії такої науки зовсім не передбачає або навіть і забороняє (наприклад, богословіе" від р. 1689 до р. 1694, а може ще й з ранішної доби читалось „нелегально", бо тільки виклади „богословія" в ті часи давали школам права високої школи, а цих то прав якраз і не хотіли дати Академії ні польські королі, ні російські царі XVII. ст. Так само могло статися і з викладами „сільської та хатньої економії" — вони могли початися значно раніше, ніж влада включила в цю науку в число „законно признаних". Що це так — за це говорить нам діяльність значної ґрупи вихованців Академії, які виступають публично вже десь коло 1780 р., як перші українсько-московські агрономи, а це: о. Самборський (1732-1815), Ліванов († 1800), Комов (†1790), Прокопович-Антонський, Петро Прокопович та інші.

Вони виказують неабияку підготовку до агрономічної праці і то як в ролі експериментаторів та винахідників (Петро Прокопович), так і в ролі професорів (всі) та письменників (всі).

IV. Перші українсько-московські агрономи кінця XVIII. віку та їх діяльність.

Дуже гарний матеріял про цю групу вихованців Києво-Могилянської Академії знаходимо в статті проф. А. В. Чаянова „Головні лінії розвитку російської сільсько-господарської думки за два століття", що надрукована як додаток в книзі: Д-р Ріхард Крцімоський „Развитіе основних принципов науки..." Відомости, що їх подає проф. А. В Чаянов, остільки для нас цікаві, що подаємо їх в дословному перекладі:... „В кінці XVIII. в. російське громадянство знайомив з анґлійськими способами сільського господарства протоєрей Андрій Самборський, який був священиком при російській місії (посольстві. — В. Д.) в Лондоні, і який у вільний час займався вивченням сільського господарства, в наслідок чого він опублікував: „Описаніе практическаго англійського земледелія". Москва 1781.

Взагалі духовний стан і зокрема Київське Духовне Училище[1]) дало нам в XVIII. віці не мало учителів агрономії. Крім Самборського Десницького і Ливанова.

До вихованців цієї школи належав ніби то й Іван Комов, який випустив мабуть чи не перший фаховий в Росії підручник „О земледелии",[2]) в якому викладались основи ботаніки, загального та спеціяльного хліборобства, і в якому з більшою грамотністю (ніж у авторів, які писали в московській мові до Комова, — В. Д.) пропаґувались основи конюшинних сівозмін.

(Дальше буде).

[1]) Тут проф. А. В. Чаянов вживає тої назви Києво-Могилянської Академії, яку дозволяли собі вживати московські урядовці часів Катерини II, що стреміла Київську Академію, колеґіуми та семінарії обернути в духовні сословні школи; але назва „Академія", що надана була „Указом" царя Петра I. р. 1701, не була відмінена до кінця XVIII ст.; назва „духовне училище" не відповідає й дійсности, бо до 1817 р. Київська Академія не була духовною школою — вона була всесословною загально-освітною школою — університетом і навіть мала протягом 3 років (1802-5) медичний факультет, а її офіційна назва від 1701 р. „Академія Петра Могили", або скорочено „Києво-Могилянська Академія"; лише 1817 р. Києво-Могилянську Академію російський уряд зачиняє і на її місце та в її будинках відчиняє „Київскую Імператорскую Духовную Академію — високу духовну і сословну школу, яка не має нічого спільного з Києво-Магилянською Академією.

[2]) „Про хліборобство" — ця книжка видана була р. 1788 в Москві. Крім того Комов, який теж був в Англії, написав другу книжку: „О земледельческих орудіях", що витримала три видання: 1785, 1791 та 1797.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ФРЕНКФОРД, ПА. — Місячні збори Тов. ім. Д. Вітовського, від. 268, відбудуться в суботу, 13. травня, в годині 7:30 ввечір, в У. Н. Домі, 2171 Вакелінг ул. Просимо членів явитися на означений час, бо маємо важні справи до вирішення. Пригадуємо довгуючим членам, щоби прийшли і вирівнали свої вкладки. Просимо також не забувати за приєднування нових членів, як старших так і дітей. — За уряд: В. Питлєв, предс., Г. Михалюк, кас.; П. Омелян, секр.

ШІКАГО, ІЛЛ. — Місячні збори Бр. св. Стефана, від. 221, відбудуться в неділю, 14. травня, в 12. годині в полудне, в Домі Відділів У. Н. Союзу, 843 Н. Вестерн Еве. Пригадуємо всім, що 50-літний ювилей У. Н. Союзу відбудеться 28. ц. м. Просимо всіх членів і члениць прийти на збори, де довідаєтеся більше про ювилейну програму. — За уряд: Ф. Васильовський, предс.; Д. Максимюк, кас.; Т. Шпікула, секр.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. — Тов. Дарахівщина, від. 275, повідомляє своїх членів і члениць, що місячні збори відбудуться в неділю, 14. травня, в годині 7. ввечір, в церковній галі при Ґрін і Сусекс ул. Просимо членів прийти на ці збори, бо є важні справи до полагодження. Довгуючі члени мають прийти і заплатити свої залеглости, бо інакше будуть суспендовані. — За уряд: М. Гречин, предс.; Н. Манорек, кас.; М. Курило, рек. секр.; М. Обуховський, фін. секр., 130 — 1st Ave., New York.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. — Місячні збори Тов. Зап. Січ, від. 367 відбудуться в неділю, 14. травня, в год. 1:30 пополудні, в галі церковній. Просимо всіх членів явитись на збори та вирівнати свої вкладки та належитости. Не забуваймо, що квота нашого відділу не виповнена. Вписуймо своїх знайомих, приятелів та дітей. Це буде найкращий доказ, що ми дорожимо своїм рідним та признаємо, що Союз для нас робить добро. — За уряд: Сорохтей, Лиско, Дмитрів.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. — Сестр. Рожд. Пресв. Богородиці, від. 36, повідомляє своїх члениць, що місячні збори відбудуться в неділю, 14. травня, в гали церковній, в годині 1:30 точно. Просимо члениць явитися на означений час, бо будемо мати важні справи до вирішення. — За уряд: Е. Ґеруля, предс.; А. Грицак, кас.; М. Ходак, секр.

КЛІВЛЕНД, О. — Бр. св. Ап. Петра й Павла, від. 102, повідомляє членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 14. травня, в галі парохіяльній, зараз по Сл. Божій. Кожний член і членица повинні прийти на збори і вирівнати свої вкладки. — За уряд: Ю. Гірняк, предс.; Д. Дорош, кас.; Д. Шмагала, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Збори Тов. Єдність, від. 163, відбудуться в неділю, 14. травня, в 1. год. пополудні, в домі Горожан, 847 Н. Френклин ул. Просимо всіх членів прийти на збори, бо є важні справи до полагодження. — За уряд: М. Паранич, секр.

З народної фільософії.

Сивий віл, випив води повний рів (— мороз заморозив воду).

За лісом за пралісом білі хусти висять (— зуби).

Має зуби, а не їсть (— граблі).

ПОШУКУВАННЯ ОСІБ

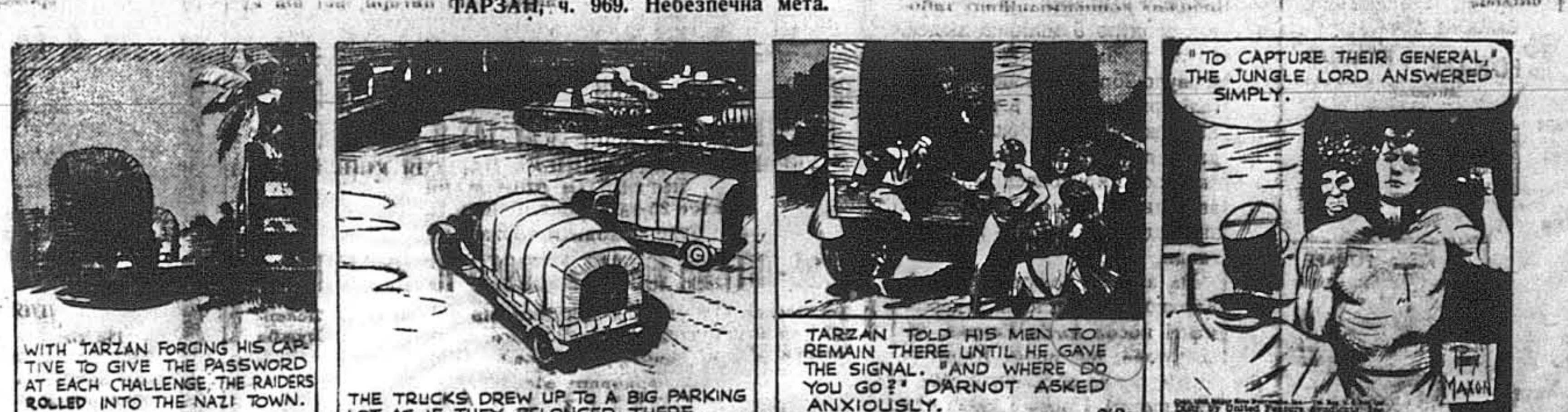
ПОШУКУЄМО СЕМКА ЗАЛЬОПАНОГО (Solumney), походить з села Настасів, повіт Тернопіль. Хтоб про нього знав, або він сам, просимо зголоситися на адресу:
J. L. FLEMING
405 Cannon Bldg., Troy, N. Y.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Дня 7. травня 1944 р. помер у 48. році життя
ІВАН ДАЦЬКО,
член від. 74 У. Н. С. в Ню Кесл, Па.
Покійний походив із села Пятниці, повіт Доброміль, Галичина. Поохрон відбувся 10. травня.
В. Й. П.! О. Вересюк, секр.

Дня 5. травня 1944 року помер
ІВАН ОВОДА,
довголітний член Бр. св. Володимира, від. 98 У. Н. Союзу в Шенандоа, Па.
Покійний родився в селі Городниця, повіт Скалат, Західна Україна. Полишив у старім краю дві доньки і одного сина.
Похорон відбувся 8. травня.
В. Й. П.! І. Чорній, секр.

ТАРЗАН, ч. 969. Небезпечна мета.

Як Тарзан приневолював свого плінника повторяти гасло при стрічі кожного вартового по дорозі, назіники втискалися щораз то ближче до націстівського города.

Авто-троки пристанули коло паркової площі, начеб вони справді там належали.

Тарзан наказав своїм людям, щоб вони там затрималися аж доки він не дасть їм знак. „А деж ти йдеш?" — запитався його з острахом Дарнот.

„Я маю взяти в полон їхнього ґенерала" — відповів без обиняків володар джунглів.